Morgenbladet.

No. 131. 76de Aarg. Morgennummer. Søndag den 11te Marts 1894. Morgennummer. 76de Aarg. No. 131.

Dette Blad, hvoraf daglig udkommer to Numere, Morgen og Aften (Søndag kun om Morgenen og Mandag kun om Eftermiddagen), koster 3 Kroner Kvartalet foruden Postporto 1 Krone. Der kan til enhver Tid abonneres paa vedkommende Postkontor og i Christiania i Expeditionen, Øvre Voldgade No. 11. Betalingen erlægges forskudsvis for Halvaarsterminen. — Indenlandske Bekjendtgjørelser betales med 12½ Øre og udenlandske med 20 Øre for hver Petitlinie og for større Bogstaver forholdsvis; foran Texten paa Bladets 1ste Side med 30 Øre.

Af Morgenbladet udkommer Søndag Morgen 3 Numere, No. 130, 131 og 132.

Jernbanetogenes Afgangs- og Ankomsttider

ved Christiania Stationer fra og med 1ste Oktober

Christiania Ø. (Østbanestationen.)

Afgaar til:

Trondhjem .	Kl. 7.27[3], 9.15.
Hamar . .	„ 7.27[3], 9.15, 2.40.
Eidsvold . .	„ 7.27[3], 9.15, 2.40, 5.50.
Lillestrøm .	„ 6.48[1], 7.27[3], 8.20, 9.15, 2.40, 4.25, 5.50, 7.28[1].
Charlottenberg og Flisen .	„ 8.20, 4.25.
Kongsvinger .	„ 6.48[1], 8.20, 4.25.
Aarnæs . .	„ 6.48[1], 8.20, 4.25, 5.50[1].
Fredrikshald .	„ 8.35, 12.15[1], 5.25, 11.00[3].
Moss . . .	„ 8.35, 12.15[1], 5.25, 7.00 11.00[3].
Sarpsborg (ad østre Linie) .	„ 7.25, 12.15[1], 4.47.
Ski	„ 7.25, 8.35, 12.15[1], 4.47, 5.25, 7.00, 11.00[3].
Lian (Gjennemgaaende Tog)	„ 7.25, 12.15[1].
Do. (Lokaltog)	„ 6.35[1], 7.40, 8.50, 11.00[1], 12.20[2], 1.30, 2.30, 3.25, 4.20, 5.40, 7.20, 8.20, 10.05, 11.10.

Ankommer fra:

Trondhjem. .	Kl. 7.13, 10.35[3].
Hamar . . .	„ 11.35, 7.13, 10.35[3].
Eidsvold . .	„ 8.51, 11.35, 7.13, 10.35[3].
Lillestrøm . .	„ 7.50[1], 8.51, 11.03, 11.35 6.15, 7.13, 7.58,[1], 10.35[3].
Charlottenberg og Flisen .	„ 11.03, 6.15.
Kongsvinger .	„ 11.03, 6.15, 7.58[1].
Aarnæs. . .	„ 8.51[1], 11.03, 6.15, 7.58[1]
Fredrikshald .	„ 6.10[3], 11.16, 3.40[1], 8.16
Moss . . .	„ 6.10[3], 8.50, 11.16, 3.40[1] 8.16.
Sarpsborg (ad østre Linie).	„ 12.00, 9.20.
Mysen . . .	„ 8.50[1], 12.00, 9.20.
Ski	„ 6.10[3], 8.50, 11.16, 12.00, 3.40[1], 8.16, 9.20.
Lian (Gjennemgaaende Tog)	„ 8.50, 12.00, 3.40[1].
Do. (Lokaltog)	„ 7.25[1], 8.25, 9.35, 11.43[1], 1.02[2], 2.12, 3.12, 4.07, 5.03, 6.34, 8.02, 9.02, 10.47, 11.52.

Christiania V. (Vestbanestationen).

Afgaar til:

Skien . . .	Kl. 8.00[3], 9.04[1], 3.15.
Tønsberg og Horten . .	„ 8.00[3], 9.04[1], 3.15, 4.34.
Randsfjord, Krøderen og Kongsberg. . . .	„ 6.05, 8.00[3], 3.15.
Drammen . .	„ 6.05, 8.00[3], 9.04, 3.15, 4.34, 8.17.
Asker (Gjennemgaaende Tog)	„ 6.05, 9.04, 3.15, 4.34, 8.17.
Do. (Lokaltog)	„ 2.30, 7.35, 11.00.
Sandviken (Gjennemg. Tog) .	„ 6.05, 9.04, 4.34.
Do. (Lokaltog)	„ 6.35, 8.10, 10.00, 12.10, 1.30, 2.30, 3.28[1], 6.15, 7.35, 8.30, 11.00.

Ankommer fra

Skien . . .	Kl. 1.20, 5.54[1], 10.12[3],
Tønsberg og Horten . .	„ 11.45, 1.20, 5.54[1], 10.12[3].
Randsfjord. .	„ 11.45, 8.50, 10.12[3].
Krøderen og Kongsberg .	„ 11.45, 8.50.
Drammen . .	„ 8.47, 11.45, 1.20, 5.54, 8.50, 10.12[3].
Asker (gjennemgaaende Tog)	„ 8.47, 11.45, 1.20, 5.54, 8.50.
Do. (Lokaltog)	„ 7.40, 6.55, 10.48.
Sandviken (Gjennemg. Tog	„ 8.47, 1.20, 5.54, 8.50.
Do. (Lokaltog)	„ 7.40, 8.30, 9.42, 12.08, 1.50, 3.50, 4.55[1], 6.55, 7.55, 9.55, 10.48.

Klokkeslettene fra og med 6.00 Aften til og med 5.59 Morgen ere betegnede med fede Minuttal.

[1]) Kun Hverdage.
[2]) Kun Helligdage.
[3]) Hurtigtog.

Den elektriske Sporveis Søndagstrafik

har man da nu faaet en Prøve paa, der desværre er anstødelig for mange.

At den ikke vilde komme til at følge den paa den ældre Sporvei overholdte Regel, først at begynde Kjørselen Søndag Middag Kl. 12, maatte man vel være belavet paa, da den nye Vei i høiere Grad end den ældre kan benyttes til at komme ud fra Byen og forsaavidt faar nogen Lighed med Jernbanernes og de smaa Dampskibes Lokaltog. Men for alle disse har det dog i de senere Aar været nogenlunde fast Regel ikke at færdes under selve Høimessetiden. Dette gjælder saaledes baade Togene til og fra Lian og Togene til og fra Lillestrøm, ligesom Dampskibene paa Bygdø, Malmøen m. v. i den Tid, de gaar. Til og fra Sandviken kjøres derimod — altsaa som en Undtagelse — et Lokaltog mellem Kl. 10 og 12, men dette er forhaabentlig kun at betragte som et Nødmiddel, indtil man, som paatænkt, kan faa Dobbeltspor paa denne stærkt befærdede Strækning.

Det er saaledes med Tilsidesættelse selv af det heromhandlede, stærkt begrænsede Hensyn til Søndagsfreden, det nye Befordringsmiddel aabner sin Virksomhed. Og denne Tilsidesættelse falder dobbelt stødende, da Veien gaar saa nær Uranienborg Kirke, at Trafikens Larm trænger forstyrrende ind i denne.

Den forrige Driftsbestyrer ved Hestesporveien, nu afdøde Ingeniør J. Vogt, udtalte for nogle Aar siden paa et offentligt Møde i Kjøbenhavn, at det var ham en Hjertesag at lade Tiden indtil Høimessetjenestens Slutning uforstyrret af Sporveiskjørselen og saavidt gjørligt ogsaa ved dette Middel at opretholde en Søndagsstemning, der lod denne Dag staa for alle i et andet Skjær end Ugens øvrige Dage. Første Juledag og Langfredag bevirkede han af lignende Grunde al Kjørsel paa Sporveien indstillet. Disse Meninger fastholdt han stadigt, uagtet der i Aarenes Løb hævede sig mere end én Røst mod den indførte Ordning, og uagtet han løselig anslog det Indtægtstab, Sporveien led ved samme, til 8 a 10,000 Kr. aarlig. Alligevel blev dog efterhaanden dennes Udbytte drevet op til 8 pCt. aarlig.

Var det da formeget at vente, at det nye Selskab ialfald havde indstillet Søndagskjørselen fra Kl. 9 eller 9½ til 12? I Morgentimerne vilde da de, der ønskede at gjøre længere Udflugter, kunne betimelig paabegynde disse, medens Tiden efter Kl. 12 vilde være fuldt tilstrækkelig for andre. Det Paaskud, der paa mange andre Felter benyttes for at fare uvorrent frem, nemlig Hensyn til Konkurrenter, kan jo aldeles ikke paaberaabes her; den trufne Ordning kan ikke vel støttes til andet end Ønsket om at skrabe mest mulig Mynt sammen til Aktionærerne, uanseet om det sker paa en for mange anstødelig Maade.

Det er derfor at haabe, at der vil reise sig en Opinion mod Sporveisselskabets Færd i dette Punkt, stærk nok til at bevirke en Forandring som den antydede. Og da Ruten formentlig ikke kan fastslaaes uden Samtykke af Veibestyrelsen, det vil sige Magistraten og Politimesteren samt i sidste Instans Stiftamtmanden, bør man, i fornødent Fald, ogsaa kunne paakalde disses Medvirken hertil.

Indiske Breve.

Korrespondanse til "Morgenbladet" fra

Missionær Bodding.

II.

Forsvar og Politik.

Opretholdelsen af Englændernes Herredømme over Indien mod indre Fiender kræver forbausende lidet, naar man tager Hensyn til den uhyre Folkemængde. Hertil bidrager vistnok, at Indvaanerne er delte i en saadan Mængde forskjellige Nationer, der hver for sig ligesaa gjerne ser Englænderne som Indiere af anden Nationalitet ved Roret, hvortil maa føies, at i det mindste en særdeles talrig Del af Befolkningen, nemlig Bengalerne, vistnok er store Skvadronører, men, naar der bliver Spørgsmaal om aaben Kamp og Mands Mod, foretrækker at bruge Benene fremfor noget andet.

Det er Forsvaret mod mulige fremmede Fiender, der kræver saa mange Opofrelser. Til Søs har vistnok Englænderne ikke saa meget at frygte; der har jo i den senere Tid været megen Tale om den britiske Marine, og man kan meget hyppig i engelske Blade se drøftet den mulige Stilling i en kommende Krig med Frankrige og Rusland; men der fremholdes, at Indiens Forsvar tilsøs ligger i en stærk Flaade i de europæiske Farvande. Er Englænderne der drevet af Havet, siges der, vilde ingen indisk Marine hjælpe.

Søforsvaret med Flaade og Kystfæstninger er derfor ikke i den Grad Gjenstand for Omsorg, om det end heller ikke ligger nede.

Det er Landgrænserne, der paa forskjellig Maade søges gjort umulige at komme over. Grænserne er ikke en Ubetydelighed; de har en samlet Længde af over 5000 engelske Mil, og disse skal befæstes og ordnes slig, at ingen fremmed Armé skal kunne komme ind i Indien, thi i det Tilfælde vilde det nok se farligt ud.

Der er her strax én stor Vanskelighed, som maa mødes af den omsigtsfulde Politiker. Med Undtagelse af meget korte Strækninger er Grænserne ikke bestemte. Istedetfor en tydelig afmarkeret Grænselinie har man paa Indiens Vestside de ubestemte Besiddelser, der har tilhørt Khanen af Kelat, de vilde Beluchi-Stammer i Zhobdalen, Waziristans Indbyggere, de krigerske Beboere af Khaiber og Bajaurstammerne. Mod Norden har man at finde sig tilrette med Beboerne af Dalstrøg, der naar helt op til Hindu Kush; dér findes Pamirerne, hvor tre Riger, hvis Krav og Ret endnu ikke er endelig afgjort, mødes. Mod Østen herfra strækker Himalayafjeldkjæden sig, der til denne Dag ikke er nøiagtig undersøgt eller kartlagt.

Paa Indiens Østside har man den næsten ikke undersøgte Landstrækning, der ligger mellem Bengalen og Birma og beboes af smaa Stammer, Chin-, Lushai- og andre Folk, der er meget brydsomme Naboer. Østenfor Birma findes en anden Egn, beboet af næsten ukjendte Folk, af hvilke nogle skylder Birma Lydighed, medens andre har staaet i Forbindelse med Siam eller Kina.

"Saalænge som det politiske Øie" — jeg citerer en Udtalelse af den netop aftraadte Vicekonge — "i disse Egne intet andet saa end herreløst Land, tilhørende Smaahøvdinger, der udelukkende fandt sin Fornøielse i at skjære Halsen over paa hverandre eller stjæle hverandres Undersaatter, kunde vi tillade os at være ligegyldige overfor, hvad der foregik i disse Lande, og følge den Politik, at tage fat i dem, naar de tog fat i os, og dermed overlade dem til sin egen Skjæbne. Men de sidste faa Aar har været Vidne til en stor Forandring. Rusland har i den senere Tid udfoldet megen Iver i at udvide sine asiatiske Jernbaner, i at etablere fremskudte Grænseposter og i at gjøre Krav paa Trakter, der ligger lige ind paa Passerne over Hindu Kush, og som hidtil ingen havde gjort Krav paa.

Frankrige har paa den anden Side, som vi alle ved, rykket frem til Mekong og er nu blot skilt fra os ved den meget skrøbelige Barrikade, som den saakaldte "Stødpude"-Stat skal danne. Kina har rykket betydelig frem, og vi har heller ikke staaet ganske stille; thi Annekteringen af Øvre Birma har paa Indiens Østside fuldstændig forandret vor Stilling. Er det ikke selvsagt, at under saadanne Omstændigheder vor Interesse i de omkringliggende Lande er bleven uhyre forøget? I politisk Geografi har Naturen "Rædsel for et tomt Rum", og om noget er sikkert, er det dette, at under de forhaandenværende Omstændigheder vil ethvert Rum, der lades ubesat paa den indiske Grænse, besættes af andre, dersom vi ikke gjør det selv. Og paa den Maade er det gaaet til, at Egne, som vi før kunde anse for ingens Land eller som tilgrænsende Asiaters, som vi ikke behøvede at bryde os om, nu pludselig er blevne af vital Betydning for os, fordi de er en Del af Rigets Grænser.

Paa vor vestlige Grænse har vi en særegen Grund for ikke at lade det være med at være bare Tilskuere, hvad Grænsen angaar. Vi har en høitidelig Forpligtelse paa os til under visse Omstændigheder at hjælpe vor Allierede, Emiren af Afghanistan, til at bevare sine Besiddelser ubeskaaret. De Løfter, vi har givet ham, er visselig omhyggelig forsigtige og ledsagede af uundgaaelige Reservationer; men de er Løfter, som ingen britisk Regjering kan ignorere, Løfter, som i et enkelt Tilfælde kan tvinge os til at møde en Fiende paa den anden Side af vore egne Grænser. I et saadant Tilfælde skulde vi maatte gjøre Brug af de store naturlige Veie, der fører fra britisk Indien til Afghanistan, og vi har derfor ogsaa bygget en Jernbanelinie gjennem Bolanpasset, vi har befæstet Quetta, og Gomals Munding i Zhobdalen er bleven betydelig forbedret.

Under slige Forhold er det, at Tanken paa, hvad man for Bekvemmeligheds Skyld kalder en "Indflydelsessfære" rundt om det indiske Riges egentlige Grænse, er voxet op. Det er en Sfære, indenfor hvilken vi ikke selv skal forsøge at styre Landet, men hvor vi heller ikke skal tillade noget Angreb fra udenfor værende.

De principielle Betingelser, hvorpaa det efter min Mening er nødvendigt at holde fast, naar vi har at gjøre med de Stammer og Smaastater, der ligger indenfor en saadan Indflydelsessfære, som jeg har beskrevet, er disse: Først, at vi indenfor den Sfære selv skulde have direkte Forbindelser med Stammerne og ikke tillade dem at have Forbindelser med nogen anden Magt; dernæst at vi skulde forbeholde os selv Ret til fri Adgang og Ret til at lave Veie og, om nødvendigt, holde Stationer for at beskytte disse; endelig, at vi skulde respektere Stammernes Uafhængighed og ikke søge at blande os ind i Bestyrelsen af deres indre Affærer eller bringe dem ind under vore Retssteders og Loves Virksomhed.

Arrangementer af denne Slags er bleven forsøgt og har været heldige. Jeg tror, denne Politik under de forhaandenværende Omstændigheder er den rette".

Det ovenfor citerede af Vicekongens Tale giver et klart Indtryk af den Politik, som den indiske Regjering, selvfølgelig i fuld Overensstemmelse med den engelske Regjering, har befulgt. Det siger sig selv, at sligt koster mange Penge. Svære Fæstninger er anlagte paa Nordvestgrænsen, Forter med Besætninger findes der mangfoldige af, strategiske Jernbanelinier og Transportveie er byggede; der holdes politiske Agenter paa mangfoldige Steder for at følge med Sagernes Gang og vaage over de britiske Interesser, og med alt dette er der hvert Aar flere eller færre Smaakrige med disse Smaastammer, som ikke altid godvillig finder sig i alt, eller som forgriber sig paa Englænderne.

Der er jo mange, som ogsaa her er Forsvarsnihilister og raaber Fred og ingen Fare, anser alt dette med Indflydelsessfære for unyttigt eller farligt; men det tør være, at Regjeringen er bedre underrettet.

Efter forskjellige offentlige Udtalelser af ledende Mænd at dømme synes der nu i flere Henseender at raade en vis Tilfredshed over, at Grænsespørgsmaalene ialfald i flere Egne er betryggende ordnet. Underhandlingerne med Rusland og Kina om Pamirerne er dog endnu ikke til Ende, heller ikke Forhandlingerne med Frankrige om Forholdene i og rundt Siam.

En Sag haaber man dog at faa ordnet, og det en af de mest kildne, nemlig Forholdet til Emiren af Afghanistan. Der har gjennem en Aarrække været flere Knuder paa Traaden mellem ham og den indiske Regjering. Paa den ene Side stod den indiske Regjering, der fulgte den ovenfor af Vicekongen i hans Tale beskrevne Politik; paa den anden stod Emiren, der var ængstelig for at bevare sin Magt, og som sad paa en Trone, til hvilken der knytter sig Traditioner om Overhøihed over alle de muhamedanske Stammer paa Grænsen af Panjab. At en saadan Hersker havde et Land, hvis Grænser ikke var tydelig bestemte, var Kilden til mangehaande Misforstaaelser og Vanskeligheder. De Stammer, der ikke rigtig vidste, hvor de hørte hen, vendte sig snart til Kabul, snart til Panjabregjeringen, snart til den politiske Agent i Beluchistan. Handelsruterne var usikre, og Overfald, der medførte resultatløse Straffeexpeditioner, hørte til Dagens Orden. Enhver Røver og intrigerende Prætendent i de smaa Grænsestater fremstillede sig, hver Gang han vilde trodse den indiske Regjering, som staaende under speciel Beskyttelse af Emiren, og Emiren selv saa med mistænksomme Øine paa Englændernes Udvidelse af sit Jernbanenet, og at de satte sig fast i Bjergpassene, der gik fra hans Besiddelser til Indien.

Skjønt den nys ved Sir Mortimer Durand afsluttede Traktats Ordlyd ikke er offentliggjort, skal alt dette nu være bragt i en tilfredsstillende Orden, saa Englænderne har Haab om i Emiren for Fremtiden at have "en sikker Bundsforvandt og venlig Nabo".

Skrifter nylig udgivne af Norges geologiske Undersøgelse.

Af Dr. Hans Reusch,
Undersøgelsens Bestyrer.

——

Riiber: Norges Granitindustri.

Vi har yderlig faa Skrifter, der behandler vore forskjellige Næringsveie nogenledes udtømmende og paa en saadan Maade, at den praktiske Mand kan have Nytte deraf i sin Bedrift. Saadanne Skrifter er det meget vanskeligt at faa istand; thi Folk i praktisk Virksomhed er kun sjelden Skribenter, og en Del af dem har den Betragtning, at de Kundskaber, de med Møie har samlet sammen, bør de beholde for sig; andre i samme Fag faar prøve paa at skaffe sig Oplysninger paa egen Haand. Veiledning til Næringsveienes Tilgodegjørelse kan bedst skaffes tilveie af det Offentlige, som staar udenfor de Enkeltes Interesser. Saaledes har ogsaa den geologiske Undersøgelse søgt at fremskaffe upartiske Meddelelser om Vilkaarene for de Grene af praktisk Bedrift, der høre ind under dens Omraade, og at offentliggjøre disse Meddelelser i almenforstaaelige Skrifter til billig Pris. Et saadant Skrift er det her omhandlede af Bergkandidat Riiber om vore granitiske Bergarters Tilgodegjørelse. Vor Udførsel af Sten er i og for sig ikke ubetydelig, nemlig omkring 800,000 Kr.; men den burde være meget større, navnlig naar man betænker, at vi indfører for omtrent 400,000 Kr. af "Marmor og andre Slags Stenarter". Der er en udbredt Følelse af, at vi her staar tilbage, og der er ogsaa glædelige Tegn til Udvikling i en sund Retning. Forhaabentlig vil ogsaa foreliggende Skrift kunne yde et Bidrag hertil. Dets Indhold er forresten af en saa teknisk-saglig Art, at det ikke egner sig til mere indgaaende Referat. Jeg kan kun henlede de Interesseredes Opmærksomhed derpaa.

Helland: Tagskifere, Heller og Veksten er et Arbeide af samme Art som foregaaende. Det behandler ogsaa et praktisk geologisk Emne, hvorom ingen samlede Oplysninger hidtil har foreligget. Man vil rimeligvis blive forundret ved af Skriftet at erfare, hvormange Skiferbrud vi besidder; mange leverer udmærket Vare f. Ex. de i Østre Slidre, den sydlige Del af Gudbrandsdalen, Stjørdalen og Voss; men mangelfulde Kommunikationsmidler har været en stor Hindring for Tilgodegjørelse; ogsaa hvad Skifer angaar, kan vi gjøre noget ganske andet ud af vore naturlige Herligheder end skeet er. Maaske ogsaa Veksten eller Klæbersten kan have en betydelig Fremtid; dette ligger dog ikke efter Meddelerens Anskuelse saa lige til i Dagen; noget kan der dog gjøres, og vor Sten maa kunne bydes frem udenfor Landet paa det europæiske Marked; for Øieblikket er der mig bekjendt ikke noget Firma, som leverer denne Vare, hvorefter der stadig er nogen Efterspørgsel; en saa betydningsfuld Erhvervskilde som Tagskiferindustrien ser det dog, som sagt, ikke ud til, at vore Klæberstensbrud vil blive.

Aarbog for 1892—93. Udgivet af H. Reusch. Denne indeholder forskjellige Afhandlinger. Den første "Strandfladen" (af Udgiveren) omhandler et geografisk Træk i vort Fædrelands Naturbeskaffenhed, som ikke tidligere af nogen har været betragtet i sin Helhed. Med Strandfladen menes de vistnok i Detaljen ru og klippefulde, men i det Hele taget tave og flade Strækninger, som udbreder sig langs Øerne og Fremspringene paa vor Kyst. Strandfladen er vigtig for vort Land; en stor Del af Befolkningen bor paa den, og derved, at den er delvis overskyllet af Havet, er fremkommet vor Strandlinies Opstykning til en saa mangfoldig udviklet Skjærgaard. I Afhandlingen forklares, hvorledes dens Dannelsesmaade maa geologisk forklares. Aarbogens næste Afhandling (af Udg.) omhandler Valdresdalens Fjeldbygning. Dernæst følger en Opsats "Har der existeret store isdæmmede Indsøer paa Østsiden af Langfjeldene?" (Af Udg.) Spørgsmaalet besvares benegtende. Kand. Bjørlykke behandler derpaa de geologiske Forhold omkring Espedalsvand i Gausdal, Professor Helland meddeler Oplysninger om endel Indsøers Dybde i Jotunfjeldene og Telemarken, Fabrikbestyrer Ryan i Fredrikstad har undersøgt en Del Torvprøver. Interessant i økonomisk-geologisk Henseende er en Afhandling af Direktør J. P. Friis om Udvinding af Feldspat og Glimmer i Smaalenene. Man faar her Rede paa nogle indenlandske Næringskilder, som vistnok er smaa, men som dog ikke bør forsømmes. Feldspat anvendes fornemlig i formalet Tilstand som Indblanding i Lermassen ved Fabrikation af Porcelæn; desuden udføres endel af vor Feldspat, efter hvad Hr. Friis oplyser om, til Rouen for at anvendes til Fabrikation af Perler og Knapper. I Smaalenene kommer Feldspaten fornemlig fra nogle Gruber i Rakkestad paa Østsiden af Glommen. — Sammen med Feldspat udmineres ogsaa andre Mineraler. Kvarts udvindes især ved Raade Station. Glimmer eller Kraakesølv har i den seneste Tid faaet en ny Anvendelse i Konstruktionen af elektriske Maskiner. Vi udførte deraf i de 3 Aar 1890, 91, 92 for vel 26,000 Kr. til Amerika, efter velvillig Meddelelse fra Hr. Generalkonsul Gade. Dette var Glimmer i Plader; desuden har en ung foretagsom Mand, Hr. Ingeniør Heyde, ved Ise Station opført en Mølle for at opmale Glimmeraffald til Pulver, som i Nutiden ogsaa har fundet adskillig Udbredelse. Fra Smaalenenes Feldspatgruber faar vi ogsaa endel sjeldne Mineraler, som bruges til Fabrikation af de moderne Gasbrændere, der giver et grønligt Lys, som ligner det elektriske. Den sidste Afhandling i Aarbogen (af Professor Helland) handler ogsaa om et praktisk-geologisk Emne, nemlig om Opdyrkningen af det ved Lerfaldet i Værdalen ødelagte Land. Forfatteren kan her støtte sig til en Række af Landbrugskemiker Werenskiold udførte Jordbundsanalyser. Han har det bedste Haab om, at Sporene efter Ødelæggelsen snart kan fjernes, og henviser i den Anledning til, hvor hurtig og fuldstændig Vegetationen atter har faaet Raaderum over andre ældre Jordskred i vort Land. Jorden i det udskredne Stykke mangler Humus; denne kan uden stor Bekostning skaffes fra nærliggende Myrstrækninger, som alligevel skal bearbeides ved Drænering til Forebyggelse af fremtidige Jordskred. I en Slutningsnotis anføres, at Undersøgelsen har modtaget et Manuskript af en ældre Afhandling af den afdøde Geolog Nørdam. Folkeskolelærer Grennes hersteds kom tilfældigvis over den og forstod dens Værd.

Foruden disse Skrifter har den geologiske Undersøgelse ogsaa udgivet to af rent videnskabeligt Indhold, nemlig:

Brøgger. Lagfølgen paa Hardangervidden.

Forfatteren meddeler her foruden ældre Iagttagelser ogsaa Oplysninger, erholdte under hans Deltagelse i Bergensbanens Tunnelkommission.

Bjørlykke, Gausdal. Dette Arbeide indeholder forklarende Text til det geologiske Rektangelkart "Gausdal", der udkom forrige Aar.

Et 400 Aars Bogtrykkerijubilæum.

Folkeoplysningen i Montenegro.

——

I 1450 oprettedes det første Bogtrykkeri i Mainz, og i 1493 allerede blev et lignende oprettet i — Montenegro. Der var mange rige og store Stater, som ikke havde fulgt saa vel med Tiden som det lille frie, selvstændige og ubetvingelige Montenegro.

Aaret efter blev de første Bøger paa slavisk trykt, og særlig var det mange Kirkebøger, der fra "de sorte Fjelde" førtes ud over den hele slavisk-kristelige Verden. Det er sjeldne Bøger hine gammelslaviske, trykte høit oppe paa en Klippeborg, langt inde mellem de vilde Montenegrinerfjelde. Kun enkelte Exemplarer findes endnu fuldstændige. Ifjor modtog Keiser Alexander af Paven en Bibel fra dette Trykkeri som en særdeles mærkelig Gave, og der vides ikke at existere i hele Rusland mere end én lignende Bog. Den er trykt "efter Befaling af Georg Tsernoiewitsch, Aar 1494 efter Jesus Kristus, Aar 70,002 efter Verdens Skabelse og paa den fjerde Dag i Januar".

Halvanden Mil fra Cettigne ligger dybt nede i en Fjeldkløft Byen Rieka, og ret over denne sees paa Toppen af en steil Klippe Ruinerne af Borgen Obod. Derfra regjerede Georg Tsernoiewitsch Montenegro, og der anlagde han bag tykke Fæstningsmure det første slaviske Bogtrykkeri. Montenegrinerne er med Rette stolte af dette Bogtrykkeri, og havde de Magt og Raad, vilde de visselig have feiret den 4de Januar 1894 med megen Stads og Pragt. Det fattige Fjeldfolk maa imidlertid afholde sig fra denne Slags i vore Dage saa almindelige Fester. De har nærmest nøiet sig med at udgive egne Jubilæumsfrimærker, hvoraf en Samling ogsaa er kommet hid til Landet. Frimærkerne viser sig at være aldeles lig de vanlige, kun er der trykt over dem med Sort eller Rødt nogle Jubilæumsord. Med Tiden vil visselig disse Frimærker blive sjeldne — og dyre. De er allerede hørt op at udkomme, saa der er visselig ikke mange af dem.

Samtidig med Bogtrykkeriets Oprettelse blev der i Montenegro lagt meget Arbeide paa Skrivekunstens Udbredelse blandt de tapre Fjeldfolk. Mange smukke Haandskrifter har man endnu opbevaret fra hine Tider. (Monstro hvorledes det var med Skrivefærdigheden i mange store Stater for 400 Aar siden?). Takket være disse Bøger og Haandskrifter og først og sidst Folkets Uafhængighed har Montenegrinerne bevaret mærkelig rent sit gamle, ordrige, bøielige og smukke Sprog, og ved Sprogets Renhed er ogsaa Nationalitetsfølelsen bleven holdt høit.

Montenegrinerne havde Fædreland, Tro og Love — og sit Sprog at værge, og de har forstaaet det, som faa eller ingen.

Trykkeriet blev imidlertid ødelagt af Ali Pascha af Skutari ikke hundrede Aar efter dets Oprettelse, og Montenegrinerne fik i de følgende Aarhundreder nok med at forsvare den lille Rest af Fædreneland, som endnu var dem tilovers.

Først 1830 fik Montenegro paany eget Trykkeri. Det var i god Gang; men saa blev Montenegrinerne Aaret efter læns for Bly til sine Kugler, og de saa sig nødte til at kaste Typerne i Smeltedigelen for at kunne værge det saa ofte haardt betrængte Fædreland. Mangen en Tyrk fik sin Død ved disse Typekugler. De urolige Tider i Midten af dette Aarhundrede tillod ikke Montenegrinerne at tænke paa synderlig andet end Kamp mod de overmægtige Fiender og haardt Arbeide i en fattig Jord for at faa de nødvendige Madsmuler.

Det er først under den nuværende Fyrste, at Bogtrykkeriet ligesom saa mange andre af Civilisationens Velsignelser atter har faaet Leilighed til ret at vinde Indpas i Landet. Og med Bogtrykkeriet ogsaa Almenoplysningen i det Hele taget.

Hvorledes er det vel med Almenoplysningen i Montenegro? Den staar da vel paa det mest muligt primitive Standpunkt? Efter Nabofolkene og efter Sydlandene i det Hele taget at dømme skulde man tro, at den staar paa næsten Nul. Montenegro danner imidlertid for Øieblikket, takket være Landets Uafhængighed, Fyrst Nikolaus's Anstrengelser og Folkets overordentlige Lærenemhed, en hæderlig Undtagelse. Man bliver paa en Reise blandt Balkanhalvøens halvbarbariske, uvidende og lidet ærlige Folk glædelig overrasket ved inde mellem "de sorte Fjelde" at finde et lidet, fattigt, men gjennem ærligt og vel oplyst Folk.

"Paa tyve Aar er der ikke falden Tyvsdom i Montenegro", siger en fransk Forfatter, der i flere Aar har opholdt sig i Landet.

Den samme Forfatter (G. Frilley) siger i 1878: "Inden 10 Aar fra nu af vil der ikke i hele Montenegro findes en ung Mand, der ikke kan læse eller skrive, og "de sorte Fjelde" vil — ikke uden Ret — kunne medlidende se ned paa visse Stormagter, der roser sig over sin Videnskab, Literatur og Industri, og hvor Tredieparten af Soldaterne er fuldstændig uvidende om de første Begyndelsesgrunde i Læsning og Skrivning."

De 10 Aar er nu mere end henrundne, og man vil i Virkeligheden have vanskelig for at træffe en Montenegriner, (naar man da undtager de aller ældste), der ikke kan ialfald læse. Der findes neppe mange Stater, der gjør saa meget for Folkeopdragelsen som Montenegro, naar man tager Hensyn til de smaa Hjælpekilder. I hver eneste Landsby findes der Skoler, og Skolepligten er ens baade for Gutter og Piger, Presterne leder Undervisningen, — eller der er ansat egne Skolelærere. Disse sidste er meget vel aflønnede. Det er kun de høieste Embedsmænd i Landet, der er ligesaa høit gagerede. Dette gjør naturligvis ikke lidet til at hæve Lærerstanden. Naar dertil kommer, at Lærerne, ligesom Presterne, er vel uddannede, at de altid gaar i Spidsen for Ungdommen i al mandig Idræt, er raske, friske, freidige Mænd, og at alle selvfølgelig holder den nationale Fane høit for Folket, saa forstaaes, at Lærerstanden i dette Land og for disse Forhold er — ideel.

Fremmede Lærere er indkaldte, men de fleste er heldigvis af Landets egne Mænd. Prester saavelsom Lærerne faar sin Uddannelse ved Seminariet i Cettigne, en Anstalt, der i sit Ydre mere ligner en Krigsskole end en fredelig Skole. Det er en Lyst at se disse vordende Prester og Lærere. De er, som alle Montenegrinere, høie, velvoxne Mænd, spænstige og kraftige, vel øvede i alskens Idræt, som Skydning, Fægtning, Kapløb, Kapgang, Hoppen, Springen, Bryden, — og maaske ogsaa i Skøiteløbning og i Skiløbning. Som alle Montenegrinere er de fra Morgen til Kvæld bevæbnede med skarpladt Revolver og skarpsleben Handsjar.

I Cettigne findes der desforuden en høiere Folkeskole (omtrent som vore Middelskoler), den bekjendte "Cogoslavia", oprettet af Fyrst Nikolaus i 1869. Aaret efter oprettedes ogsaa en høiere Pigeskole, "Vichajenska Schkola". De unge Montenegrinerinder lærer her foruden boglige Kundskaber ogsaa Haandarbeide og Husholdning, ja, om nogen skulde have Anlæg og Raad, ogsaa Pianospil.

Det er forunderligt for den Reisende, der om Vinteren f. Ex. nærmer sig den store smukke Bygning, hvor Sneen maaske skjuler hele første Etages Vinduer, at høre Griegske Kompositioner, norske Slaatter og Huldreleiker. Ja, thi det kan saamen meget godt hænde.

Man havde ikke ventet inde mellem disse vilde Fjelde at finde saa megen Oplysning, saa megen Trang til at følge med sin Tid, saa megen Civilisation. Man gjør sig ofte saare falske Forestillinger om Montenegrinerne, tænker sig dem kun som et vildt, ubændigt, krigersk Fjeldfolk, om hvem det endog fortælles, at det ernærer sig af Røveri.

"Røvere" har de aldrig været, men vel før i Tiden temmelig uciviliserede. Fyrst Nikolaus har imidlertid med store Anstrængelser, store personlige Ofre forandret dette, gjort Montenegro endog til et meget civiliseret Land. Men alt det gode, gamle i den montenegrinske Folkekarakter, Fædrelandssind, Tapperhed, Religiøsitet, Ordholdenhed, Ærlighed og Nøgternhed, det er søgt bevaret; thi deri ligger først og fremst Montenegros Styrke, og det er saavel Fyrste som Folk sig vel bevidst.

For at nævne endnu et Exempel paa Montenegrinernes Folkeoplysning: I hver nogenlunde stor Landsby findes der en egen Læsesal, aaben for alle og enhver. Der findes ikke faa Bøger og Aviser, særlig paa Serbisk, men ogsaa paa andre Sprog. I alle Fald findes der Landets eneste Blad: "Glas Zrnagora" ("Montenegros Stemme"), der udkommer to Gange om Ugen i Cettigne. Hvis Lykken er god, kan en Nordmand ogsaa deri finde Artikler om — norsk Politik. Hvorledes den ser ud, naar den er kommet saa langt sydpaa, er ikke godt at sige, men hvis man vil aflægge Redaktøren en Visit, vil man i ham finde en Mand, vel inde i alle brændende Spørgsmaal i Europa, siddende til bagligdags næsten begravet i Avisbunker fra alle mulige Lande. Han vil kunne tale med om baade Bjørnson og Ibsen og om Unionspolitik. Han vil vise sig meget velvillig i Opfattelsen af vor politiske Strid, men vil aldeles ikke kunne forstaa Tankegangen i Selvopgivelsesvrøvlet, Havneafstaaelser og Forsvarsnihilisme. "Hvad den naadige Gud og Herre har givet et Folk af Fædreland, Religion og Love, det er dets simple Pligt at forsvare til sidste Blodsdraabe", vil han sige.

Montenegrinerne har kun feet Velsignelse af den Lære; han fatter ikke engang Herligheden ved evig Fred. Et Folk vil legemlig og aandelig synke sammen, vil komme til at splittes i indbyrdes Kiv og Kjævl, og han ser i Krigen kun Nødvendighedens Lov blandt syndige Mennesker, et Middel til at holde Folket sundt og friskt og til at lære det Selvopofrelsens store Borgerdyd.

Montenegrinen ser med Kjærlighed og berettiget Stolthed paa sit lille fattige Land, han sammenligner sit eget frie Folk med de undertvungne Nabofolk, takker Vorherre for den Fosterjord, han fik, og priser sig lykkelig over gjennem de mange Kampe at være ført til Seier.

Zivio Zrnagora.

Pavekirkens Venner.

——

Det er en mærkelig Foreteelse, at Katholikerne i vort Land har vundet enkelte Forsvarere, der ved enhver Leilighed blæser i Basunen for Pavekirken som ved den nys afholdte Bazar til Indtægt for "Vor Frue Hospital" og nu sidst i "Morgenbladet"s Morgennumer for Fredag 2den Marts. I Anledning af en Anmeldelse, som den anseede og kundskabsrige Missionssekretær L. Dahle i Stavanger har leveret i "Norsk Missionstidende" af Pastor Rolls Bog "Pavekirkens Historie", raabes i høie Toner over, at der i nævnte Anmeldelse staar, at "Pavekirken altid har kjæmpet mod Sandheden, naar den kom i Strid med dens hierarkiske Interesser", og at "Pavekirken atter søger at udbrede sine sjælefordærvende Bildfarelser blandt os". Indsenderen taler om, at dette er Paastande uden Bevis. Hertil bemærkes, at nævnte Bog af Pastor Roll leverer fyldestgjørende historisk Bevis baade for Sandheden af den første Sats, og for at Pavekirken er hildet i "sjælefordærvende Vildfarelser". Man kan vanskelig tro, at Indsenderen, naar han giver sig af med at forsvare Pavekirken, ikke skulde kjende dens Historie og Lære bedre. Han skriver fremdeles, at "selv den nidkjæreste Protestant maa dog i Sandhedens Navn protestere mod en saadan Skrivemaade — og det i et Missionsblad". Som Lutheraner maa nærværende Indsender paa det mest energiske protestere baade mod de kjendelige Spark til Hr. Pastor Dahle og "Norsk Missionstidende" og en slig Liberalisme overfor den katholske Kirke. Vi Lutheranere skulde maaske tie til alle Forsøg, som hemmeligt og aabenbart gjøres for at undergrave vor Kirke, og prisgive den for den katholske Propaganda uden at raabe et alvorligt Varsko, og et saadant alvorligt og betimeligt Varsko er nævnte Bog af Roll, "Pavekirkens Historie". At ville kræve, at man skulde tie til Pavekirkens mange Angreb og Beskyldninger, minder om det bekjendte Ord af Smeden til den, han prygler: "Skrig ikke saa forfærdelig, jeg slaar dig jo bare ihjel!" Indsenderen blæser paa Hyrdefløiten og spørger med en paafaldende Troskyldighed: "Hvad godt udretter man vel ved en slig kjærlighedsløs Omtale af anderledes Troende? Kristenfolket skulde i vor Tid have andre Opgaver end indbyrdes at kives og fordømme hverandre." Er det kjærlighedsløs Omtale at sige Sandheden om et Kirkesamfund, naar det truer vort eget? Kun dette har Pastor Roll og Missionssekretær Dahle gjort. Efter nærværende Indsenders Mening vilde det være baade kjærlighedsløst og lidet stemmende med Sandheden ei at raabe Varsko. Men hvorledes mon forholder det sig med Katholikernes Kjærlighed, naar de omtaler den lutherske Kirke og dens Mænd? Naar man betænker, at den romersk-katholske Kirke i vort Land endnu kun tæller forholdsvis faa Menighedslemmer (kun ca. 1000), maa man forbauses over den Paagaaenhed og Dristighed, hvormed den ved flere Leiligheder har optraadt. Den ærede Indsender har maaske glemt den katholske Kirkes hensynsløse Behandling af et Par høitstaaende Enkefruer, der havde været gifte med Lutheranere, og de Oplysninger og Erklæringer, som Hr. Biskop Falize da kom frem med i "Verdens Gang". Indsenderen kjender maaske ikke den skamløse Maade, hvorpaa flere fanatiske Katholiker og Jesuiter i talrige Bøger forvrænger Reformationshistorien og Luthers Liv? I disse Skrifter findes nok af "Paastande uden indre Bevis og Sandhed", hvilke man helst burde tie med. Ja, de er endog saa frække og skamløse, at selv enkelte katholske Historieskrivere, som t. Ex. Johannes Janssen og Døllinger, finder dem for drøie og optræder mod dem. Indsenderen maa have underlige Begreber om, hvad der sømmer sig for nidkjære Protestanter, naar han i Kjærlighedens Navn kræver, at man skal tie til slige Forvrængninger af Historien og slige hensynsløse Angreb paa ens eget Kirkesamfund. Hvis Indsenderen læser "St. Olaf" og "Nordisk Ugeskrift for katholske Kristne" vil han faa et smukt Indtryk af den katholske Kirkes Kjærlighed til den lutherske. Hvorledes Indsenderen end har ment det med sit Stykke, faar han ved en saadan Optræden Skin af at være en af den katholske Kirkes Haandlangere, som enten ubevidst eller bevidst arbeide i Propagandaens Tjeneste.

—t.

Redaktionen skal bemærke, at saa meget vi end sympatiserer med Arbeidet for at belyse den katholske Propaganda gjennem saglig Imødegaaelse, ligesaa bestemt bør Protestanter tage Afstand fra, at den katholske Kirke forfølges med Ukvemsord og hadefuld Skrivemaade.

"Mrgbl."s Red.